

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

עירובין יד-כ | פרשת כי תצא | גליון מס' 34

דף יד:

וכמה כל שהוא תני רבי חייא אפילו כחוט הסרבל- וכתב הטור (סי' שס"ג סעיף ג') וז"ל: "ורחבו כל שהוא", וכתב ע"ז הב"ח וז"ל: "ואיכא לתמוה דבגמ': קאמרינן וכמה כל שהוא תני רבי חייא אפילו כחוט הסרבל, וכתבוהו הרי"ף והרא"ש, ואמאי לא כתבו רבינו, ויש לומר דלפי שאין אנו בקיאים שיעורא דחוט הסרבל כמה הוא, לכך לא כתבו, וזו הוא דעת הרמב"ם בפ"ז (ה"ב) שכתב ג"כ בסתם דלחי עביו ורחבו כל שהוא, ולא כתב שיהא כחוט הסרבל, דכיון דלא ידעינן שיעורא דחוט הסרבל אזלינן לקולא במידי דרבנן, וסגי בלחי כל שהוא ממש, והכי נהוג עלמא, דלא כמ"ש המרדכי בשם מהר"ם דבעינן כעובי אצבע" עכ"ל.

וז"ל המרדכי (סי' תפ"ב) "וכתב רבינו מאיר במה שעושין לחיים מסיד מחוי וכו', יפה עושין, וממני יצאו כולם בתחלה בעיר וירצבורג, לפי שהנכרים היו באים לעקור אותם, אמרתי לעשות כן, דהא אמרינן בכל עושין לחיין, וסיד מחוי וכו' שמדבקין אותן אצל החומה כעובי אצבע הוא הרבה יותר מחוט הסרבל" עכ"ל. וע"ז כתב הבית - יוסף וז"ל: "ומשמע מדברי מהר"ם שכתב המרדכי בפ"ק בעירובין, דכחוט הסרבל מיהא בעינן, ולפיכך כתב שעושין לחיים מסיד מחוי וכו' שמדביקין אותם אצל החומה בעובי אצבע, והוא הרבה יותר חזק מחוט הסרבל וכו', וכתב בתרומות הדשן (סי' ע"ד) דנפקא ליה (להמהר"ם) מדקאמר אפילו כחוט הסרבל, משמע דכחוט הסרבל דהיינו עובי אצבע מיהא בעינן וכו', ומיהו שאר פוסקים כולם סתמו דבריהם, וכתבו שיעור לחי כל שהוא, משמע דס"ל דכחוט הסרבל לאו דוקא, אלא כלומר כל שהוא" עכ"ל.

וע"כ כתב המג"א (סי' שס"ג ס"ק ב') על מה שכתב המחבר בשו"ע (שם סעיף ג') "ורחבו כל שהוא" "אפילו פחות מאצבע" (ב"י ב"ח).

דף טו.

שבת בתל שהוא גבוה עשרה- ופירש רש"י "גבוה עשרה, דאמרינן גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו והרי הוא מוקף". מבואר ברש"י שתל דינו כרשות היחיד משום גוד אסיק. וכן פירש רש"י בדף פט. ד"ה "כולי עלמא" שכתב וז"ל: "דדמי לעמוד ברשות הרבים. דהוי רשות היחיד משום גוד אסיק משוך והעלה". מבואר כמו"כ שעמוד דינו כרשות היחיד משום גוד אסיק.

אך הרמב"ן במס' שבת (דף צט ב) אומר שבעמוד שתוכו אטום והמחיצות שלו אין להם אויר שהם משמשים לו כמחיצה, לא אומרים בו גוד אסיק. דמחיצות כאלו שאינם משמשים לאויר נחשבים למחיצות רק כלפי פני העמוד. אך לא אומרים בהם דין גוד אסיק שיחשבו מחיצה כלפי כל גובה העמוד. והרמב"ן שם סבר שרק פני העמוד נחשב רשות היחיד. עיין שם מה שביאר לפי"ז את ספק הגמי שם.

ובחידושי הגר"ח על הרמב"ם (פ"ד מהלכות סוכה הלכה יא) נקט כן גם בדעת הרמב"ם שבעמוד לא אומרים גוד אסיק, והטעם שבתל המתלקט ובעמוד מי שזורק על גביו חייב. חידש הגר"ח שאין זה מטעם גוד אסיק, אלא מפני שיש דין נוסף שרשות היחיד בוקע ועולה עד לרקיע. ואין זה מטעם גוד אסיק אלא דין ברשות היחיד, ולכן כשזורק ע"ג עמוד או תל חייב. דאע"פ שאין שם מחיצות, אך רשות היחיד בוקע ועולה, ולכן נחשב רשות היחיד.

כתב החתם סופר (שבת דף קמ:): 'מה שנראה לי שנוולד לן זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי ... אכן ע"י החידושים בכל דף ועמוד עי"ז זוכר הכל ומילתא דתמיה מידבר דבריא, והנסיון מעיד לנו ע"ז ויודע אני בעצמי'.

לפניהם נמי פטורים כיון דבמחנה לא נתחייבו כלל, וה"נ אולי אפשר לומר דגם בעצים אפי' אם איכא לפניהם עצים דהפקירא רשאים ליטול שלא מן ההפקר, וגם בדמאי ועירובי חצרות נמי איכא לספוקי בהני וכו' וע"ש עוד שהאר"ך בזה.

דף יז:

דתני רבי חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה, מתקיף לה ר' יונתן, וכו' ר' יונתן הכי קשיא ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכו' אין לוקין עליו, אמר רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב- וכתבו התוד"ה לאו וז"ל: "ונראה לפרש דבין ר' יונתן ובין רב אשי נפקא להו הוצאה מאל יצא כדמשמע בכל מקום (דמקרא זה ילפינן הוצאה), והכי משמע פשטיה דקרא שאל יצא בשבת עם כליו ללקט את המן כדרך שעושין בחול וכו'" עכ"ל.

וכ"כ התוס' במס' שבת דף ב' ע"א (בד"ה יציאות), וז"ל: "הוצאות הו"ל למתני, אלא נקט יציאות לישנא דקרא אל יצא איש ממקומו ודרשינן מינה הוצאה אל יצא עם הכלי ללקט המן" עכ"ל.

פסק הגאון בעל "החפץ חיים" בספרו מחנה ישראל (פרק ל"א) "שחייל שאנוס על פי הממשלה להוציא איזה דבר לרה"ר, שוב אינו מחוייב על שאר חפציו שמוציא לצורך עצמו מצד ריבוי שיעור" (פי' דהרי הוא בין כך עובר על איסור הוצאה ומותר מחמת אונס, וכשמוציא חפציו הרי זה רק מרבה את השיעור של ההוצאה ובזה אין איסור א)

ותמהו ע"ז (עיי' שו"ת ארץ צבי ח"א סי' ע"ה) דריבוי שיעור שייך רק בקדירה א' שנמצא על האש כדי לבשל דבר מועט בהיתר אז שייך ריבוי שיעור, אבל כשמוציא חפץ א' בהיתר מה שייך להתיר להוציא עוד חפצים מטעם ריבוי שיעור, אטו מי נימא בכה"ג שהי' החייל אנוס עפ"י הממשלה להדליק נר, האם נתיר לו להדליק גם עוד נר לצורך עצמו מטעם ריבוי שיעור, זה ודאי דלא מותר, ומ"ט הוצאה התיר החפץ חיים.

וישב הגאון אב"ד קוז'גלוב (שם) שיטת החפץ חיים עז"ה: דהנה כתבו התוס' במס' שבת דף ב' ע"א ד"ה פשט, שהוצאה הוה מלאכה גרועה, וע"כ צריך ב' פסוקים א' להוצאת העני שעומד ברה"ר ומוציא מרה"י לרה"ר, וא' להוצאת העשיר שעומד ברה"י ומוציא מרה"י לרה"ר, והדבר תמוה מה הנ"מ היכן עומד המוציא הרי כל שהחפץ יוצא מרה"י לרה"ר חייב המוציא ומה נ"מ היכן הוא עומד שבשביל זה צריך ב' פסוקים, ומ"ט במבשל אין נ"מ היכן עומד

אך לענין הלכות סוכה וכדו' לא נחשב למחיצה, דהרי אינו משום גוד אסיק. ולגבי סוכה צריכים דוקא דין מחיצה, דבזה לא דבוקע ועולה.

אמנם, ברש"י כאן מבואר להדיא שגדר דין עמוד ברשות הרבים הוא משום גוד אסיק. (ועי' גליונות החזו"א על הגר"ח שם שנחלק על דבריו בזה א).

דף טו:

פרוץ שעומד וכו' הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה וכו' הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובה- כתב בשו"ת חוות יאיר (סי' קצ"ב ס"ק ה' וס"ק י') וז"ל: "פליגי אמוראי בפרוץ כעומד, והרי מחיצין הלכה למשה מסיני, ונחלקו, ש"מ שיש שכחה ויש מחלוקת בהלכה למשה מסיני וכו', והנה רשב"ג ס"ל דין לבוד בד' טפחים, גם נחלקו אמוראי אי אמרינן לבוד באמצע וכו', ש"מ שיש שכחה ומחלוקת בהלכה למשה מסיני מה שנאמר בכללו או בפרטיו ופירושו" עכ"ל. וביאור הדברים הוא דהיי הלכה למשה מסיני דפרוץ כעומד, רק נשכח הדבר מה היה ההלכה, אי ההלכה הוה לא תפרוץ רובה וממילא פרוץ כעומד מותר, או היה ההלכה גדור רובה ופרוץ כעומד אסור, ובזה נחלקו ר"פ ור"ה בדרי", ומכאן מקשה בחוות יאיר על מש"כ הרמב"ם כבקדמות לפירוש המשנה דלא מצינו מחלוקת בהלכה למשה מסיני.

דף יז.

ארבעה דברים פטרו במחנה וכו'- כתב בשו"ת בית אב חלק חיי אברהם (סי' ל"ו): מסתפקנא בהא דאיתא שלהי פ"ק דעירובין ארבעה דברים פטרו במחנה מביאין עצים מ"מ. ופטורין מרחיצת ידים ומדמאי ומלערב, אם הוא דוקא היכא דאי אפשר לו בלעדי זה או אפי' בדאפשר לו זולת זה, ונראה דהדבר תלוי בטעמא דמילתא דפטרום חז"ל, דאם נימא דהוא משום דהוי סכנה בעת מלחמה לחפש אחרי עצים דהפקירא ואי אפשר למחנה לחכות ולהיות בלי עצים שצריכים לאפות תבשילם ופתם, וכן לגבי רחיצת ידים נמי הטעם הוא משום דהוא סכנה לחפש אחרי מים וללכת ד' מילין לפניו ומיל לאחריו, א"כ היכא דיש להם עצים דהפקירא אינם רשאים ליקח בשדות דאית להו בעלים, וה"נ היכא דיש להם מים מזומן לפנייהם אסורים לאכול בלי נט". אולם אם נימא דפטרום חז"ל מטעמא דכיון דטרודים במלחמה להכי לא הטילו עליו חז"ל חובת נט"י לאכילה, א"כ גם היכא דיש להם מים מזומן

הוא לא די לכם מה שגנבתם בעולמכם שאתם גונבין אף בעולם זה. וזה דרך דרש. אבל הענין שנשמותיהן אף לאחר מיתתן אינן חוששות לעצמן מפני שהולכות לאבדון. עכ"ל.

ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל לבו, בר מישראל כו' דמשכה ערלתו כו' - כתב הטור יו"ד (סוף סי' רס"ג): כתב גאון, ינוקא דמית ולא הוו ליה שמונת יומין, נהגינן דמהלינן לי אבי קברא. ובבית יוסף שם הביא שם ב' טעמים לזה, מכלבו ואבודרהם בשם גאונים כתב דמסירין חרפתו ממנו שלא יקבר בערלתו כי חרפה היא לו. ומהגהות מיימוני כתב שהוא משום תקנת הפושעים, כי איתא בבראשית רבה (פמ"ח) שמעבירין הערלה מן הקטנים שמתו ולא מלו, ונותנים אותה על פושעי ישראל ואע"ה אינו מציל אותם.

וכתב הנודע ביהודה (או"ח מהדו"ק סי' ט"ז) דיש נפקא מינא לדינא בין שני הטעמים בנפל שמותר לקברו ביום טוב, כגון שכלו לו חדשיו, אי מותר להסיר ערלתו. דאם הטעם משום להסיר חרפתו ממנו, א"כ לא גרע מלמיגז ליה אסא דשרי ביום טוב שני מפני כבוד המת, וה"נ שרי. אבל אם הטעם הוא מפני להציל הפושעים, ד"ז לא התירו ביום טוב שני, דרק לגבי מת כחול שויא יום טוב שני. ע"כ.

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סו"ס קמ"ד) התיר למולו ע"י עכו"ם, דהרי גם במילה מ"מ איכא מ"ד דארמאי ימול, והכא דאינו אלא לצורך הצלת הפושעים, שפיר דמי ע"י גוי, ומחתך בשר בעלמא הוא, והוי שבות דשבות לצורך מצוה. ע"כ.

דף יט:

בעא מיניה אביי מרבה תל המתלקט עשרה מתוך ארבע נידון משום דיומד - קי"ל (מס' שבת דף ק א) שתל המתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע אמות נחשב למחיצה, ועל גבי התל דינו כרשות היחיד. אך אם מתלקט עשרה מתוך יותר מארבע אמות, כלומר, שמתחילת המחיצה עד שהגיע לגובה עשרה טפחים, הי' מרחק של יותר מארבע אמות, נחשב כארעא סמיכתא ואין כאן מחיצה כלל.

והנה בביאור גדר מחיצה זו מצינו שתי הבנות באחרונים. הגר"ח בספרו על הרמב"ם (פרק ד מה' סוכה הלכה יא) הבין שגדר מחיצה זו הוא, שיש כאן צירוף של מחיצות קטנות פחותות מעשרה טפחים, ואפשר לצרף חלקי מחיצות עד שיש כאן מחיצה של עשרה טפחים, וכמו שמצינו בבית שחקק באמצעותו והשלימו לעשרה. שאנו מצרפים שני

המבשל כדי לחייבו בבישול, ומדוע הוה הוצאה אחרת מבישול וכל איסורי שבת.

וע"כ צ"ל דהתירוץ הוא, דכיון דכמ"ש התוס' איסור הוצאה ילפינן מדכתיב אל יצא, והפי' הוא אל יצא עם הכלי ללקט את המן, א"כ כיון דהתורה אסרה על האדם את ההוצאה שלא יצא עם הכלי, א"כ חזינן דהאדם המוציא הוא ג"כ חלק מהמלאכה שנאסרה בשבת, דהיינו דהאיסור לא היה רק שהחפץ לא יצא מרה"י לרה"ר ולהיפך, אלא האדם המוציא הוא חלק מאיסור המלאכה, והמלאכה נעשית ע"י האדם המוציא את החפץ והחפץ היוצא מרשות לרשות, וכיון דהוצאת האדם הוא ג"כ חלק מהמלאכה, ע"כ צריך ב' פסוקים להוצאת העני ולהוצאת העשיר, דהרי העני המוציא מרה"י לרה"ר אינו מוציא החפץ בגופו מרה"י, דגוף המוציא של העני הוה רק בסוף המלאכה כשמניח ברה"ר, ואילו העשיר הוא בהיפך הרי הוא נשאר בפנים, וע"כ רק כשעוקר החפץ מרה"י אז יש את צירוף גופו, אבל לא בהנחה שמניחו ברה"ר, וע"כ צריך ב' פסוקים ללמדנו דאפי' שלא נעשה יציאת האדם בשלימות מתחלתו ועד סופו העקירה וההנחה, ג"כ יש ע"ז חיוב הוצאה.

וכיון דהוצאה הוה מלאכה מיוחדת שצריך שיהי צירוף האדם המוציא לחפץ שהוציא, שפיר כתב החפץ - חיים, דאם מוציא חפץ בהיתר, כגון שהוא אנוס, א"כ שוב יכול להוציא ג"כ את חפציו לצורך עצמו מצד ריבוי שיעור, דכאן דהאדם הוא חלק מהמלאכה, ומה שיצא עם החפץ הראשון הר"ז היתר גמור, וא"כ מצד האדם המוציא יש כאן ריבוי שיעור, דבחלק של המלאכה שהוא עושה בהוצאת החפץ השני, בחלק זה של האדם יש ריבוי שיעור, ע"כ שפיר פסק החפץ - חיים בדין הוצאה היתר מיוחד, וכנ"ל.

וביאור הדברים הוא, דבשאר מלאכות האדם רק פועל את המלאכה ואינו חלק ממנה, וע"כ אין נ"מ היכן הוא עומד, ואין נ"מ כשהותר לו להדליק נר א' א"י להדליק את השני, משא"כ במלאכת הוצאה הוא הפועל וגם הנפעל, וא"כ י"ל כל שיש לו היתר להוציא יכול גם להוציא עוד דברים מטעם ריבוי שיעור.

דף יט.

שפשעו לא נאמר אלא הפושעים, שפושעים והולכים וכו' - כתב בריטב"א וז"ל: פ"י במדרש שהם נידונין בשלג ובאש וכשיוצאין מדין השלג גונבין ממנו להצטנן בו בדין של אש ואומר להם הקדוש ברוך

עוד נציין שכתב השפת אמת (בשבת דף ק ע"א ד"ה - בגמ': אר"י) יש לעיין אי חשבינן הד' אמות בדרך הילוכו באלכסון בשיפוע ההר, או שיהיה אורך ד' אמות בקו השווה למקום התחלת התל, וכתב דמלשון רש"י ומאירי משמע דחשבינן בשיפוע וצ"ע עכ"ל. ועיין במשנ"ב (סי' שס"ג אות קנ"ד) שכתב, ר"ל שאם השיפוע ארכה ד' אמות ואז כבר הוגבה הקרקע למעלה עשרה טפחים הוי כמחיצה.

אינו מובן מה קשה לו לרבינו דהכא לא אמרו אלא אם ב"ש מקילין ואינו שואל להם ועושה לחומרא וכשב"ה מקילין וכו' אבל אם אין לו ממי לשאול וצריך לעשות לחומרא למה יקרא כסיל. וצ"ע עיין שם.

דף כ:

לא התירו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד-
הביא הרמ"א (בשו"ת סי' כ"ט) דעת חכם א' דס"ל לענין סוכה שאם עשאה במקום שגנבים יכולים לגנב מהסוכה לא יצא יד"ח, ותמך יתדותיו בדברי מהרי"ל שכתב וז"ל: "ויעשה הסוכה במקום שיוכל להיות תמיד שם הן ללון והן לאכול, כגון שלא במקום טנופת וסרחון, או במקום סכנת לסטים וגנבים, דאז אפילו ידי חובת אכילה לא יצא מאחר שאינו יכול ללון שם" עכ"ל. וא"כ ש"מ דאי עשאה במקום שיכולים לגנב משם הסוכה פסולה, וחידש חכם זה שבכ"מ שכתוב בגמ': שפחות מג' אמרינן לבוד וכדו', ב' כהלכתן וג' אפי' טפה, הכוונה שהסוכה עומדת בחצר המשתמרת מן הגנבים. וכתב עליו הרמ"א וז"ל: "דברי החולק (היינו החכם הנ"ל) הם בטלין ומבוטלין לא שרירין ולא קיימין, ומעולם לא עלה ע"ד (המרדכי וההגהות) המהרי"ל לפסול סוכה שגנבים יכולין לגנוב ממנה, דא"כ כל הסוכות שבעולם פסולות וכו', ועוד ראה מפ"ק דסוכה דף ז' ע"ב סיכך על גבי פסי ביראות הסוכה כשירה בשבת שבחג, וידוע שאין דין פסי ביראות מהני לשבת אלא במקום שרבים מצויין, כמו שאמרו פ' עושין פסין לא התירו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד, וידוע שזה המקום אינו שמור מגנבי וכו" עכ"ל.

חלקי מחיצות אפי' שיש מרחק ביניהם. כמו"כ בתל המתלקט אנו מצרפים את חלקי המחיצות עד שנשלם שיעור של עשרה טפחים. ולפי דבריו נמצא, שמחיצה צריכה להיות ישרה בתכלית הדקדוק אלא שאפשר לצרף כמה חלקי מחיצות. והשיעור שאפשר לצרף את המחיצות הוא משך של ארבע אמות.

ולפי"ז כתב הגר"ח שבתל המתלקט אי אפשר לומר "גוד אסיק", דהרי אין כאן מחיצה שלימה אלא רק צירוף מחיצות קטנות, וכל שאין מחיצה שלימה לפנינו לא אומרים גוד אסיק. והטעם שמעל התל נחשב רשות היחיד. זהו מדין אחר, שרשות היחיד בוקע עד לרקיע.

אך החזו"א (בגליון הגר"ח שם) הבין בצורה אחרת לגמרי ענין זה של תל המתלקט, דאינו ענין כלל לצירוף מחיצות. והא ראייה, דלענין מחיצות אפי' במרחק יותר מארבע אמות אפשר לצרפם, ומדוע כאן רק בשיעור ארבע אמות אפשר לצרף. אלא הגדר הוא, שזהו שיעור מה שנחשב "זקוף", שאין צורך שהמחיצה תהי' זקופה במידה ישרה, אלא כל שזקופה בצורה כזו שתוך ד' אמות יש גובה עשרה טפחים, זה נחשב זקוף לענין מחיצה, ולפי"ז פשוט שגם אומרים גוד אסיק, דהרי אין זה צירוף מחיצות קטנות. אלא יש כאן מחיצה אחת שעומדת בצורה זו. ודי בכך להחשיבה כמחיצה שכל שזקופה בשיעור כזה הרי היא נחשבת למחיצה ולא לקרקע ישרה.

ועי' בבה"ל (סי' שנח סעיף ב) שכתב ששני חלקי מחיצות שכל אחד מהם פחות מעשרה טפחים. אם אין ביניהם ארבע אמות אפשר לצרפם למחיצה אחת כדין תל המתלקט עשרה מתוך ארבע. ותמה עליו החזו"א (סי' סה ס"ק ע) מה ענין זה לתל המתלקט, הרי תל המתלקט הוא שיעור למדרון ולא לצירוף מחיצות.

אך הבה"ל הבין כהבנת הגר"ח, שגם תל המתלקט הוא שיעור צירוף המחיצות, ולכן כתב שכל שמראש המחיצה עד תחתיתה אין יותר מד' אמות אפשר לצרפם למחיצה אחת.

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למשכימי קום' לאחר הנה"ח בביהכנ"ס 'תורת משה מציון רח' החוזה פינת דרכי איש, ו'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממועזריטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לשמוע את השיעור בקו השיעורים במס' 02-5941069 חדר 791 ולהקיש 1213

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

בכתובת זו ניתן לקבל גם את הגליון היוצא ע"י 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק.

לתרומות עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' פנו לטל 0504166339 או דרך מכשירי נדרים.